'కథాపీఠం' పురస్కారం పొందిన కథ

గిట్టుబాటు

"అంతకు తక్కువైతే కుదర్దు" తెగేసి చెప్పాడు కోటేశ్వరరావు.

"లక్షే?" చౌదరయ్య నోరెళ్ల బెట్టాడు.

"ఆఁ లచ్చే!" నొక్కి చెప్పాడు.

"మరీ కొండెక్కుతున్నావు!" చౌదరయ్య గొంతులో నిష్ఠూరం ధ్వనించింది.

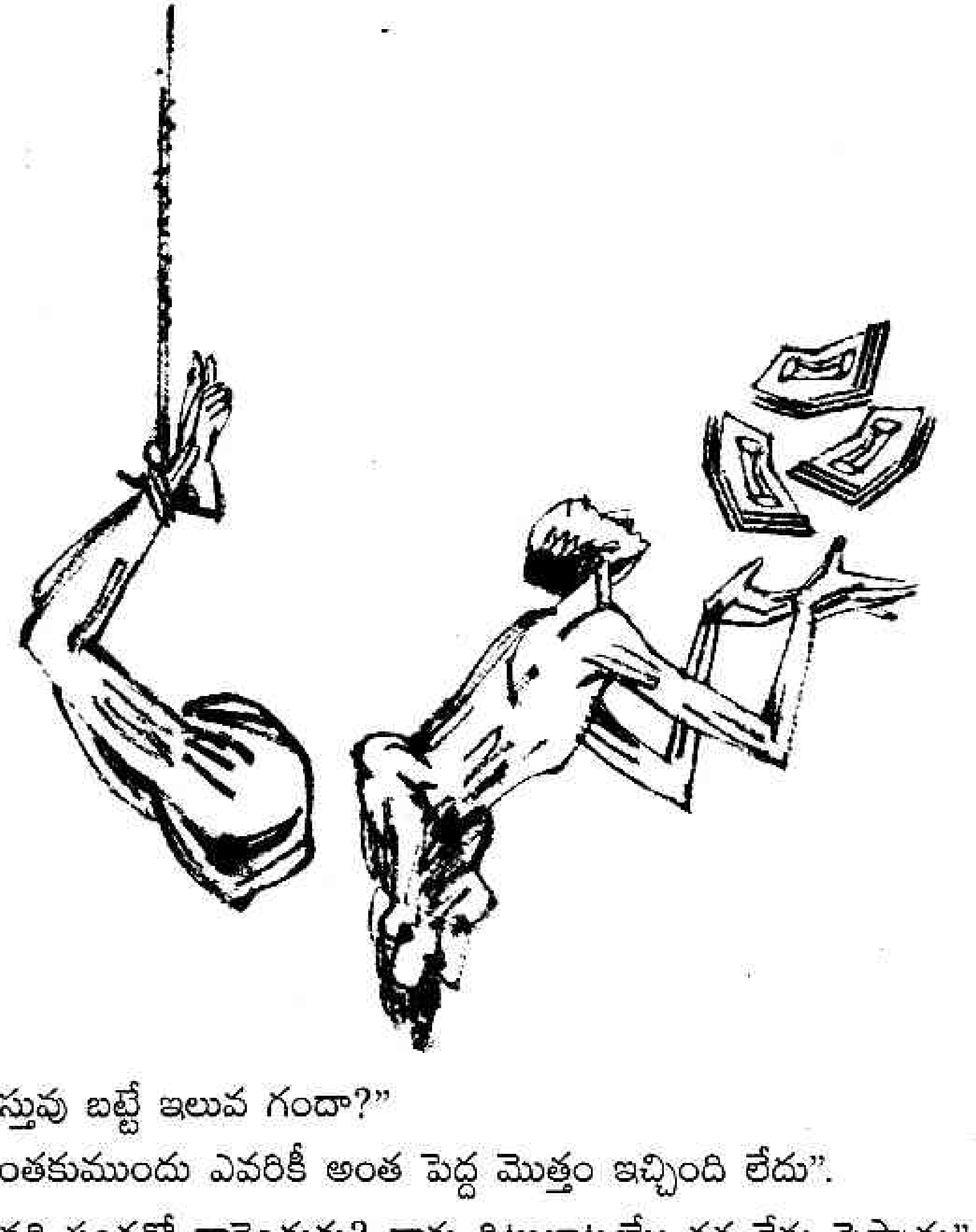

"వస్తువు బట్టే ఇలువ గందా?"

"ఇంతకుముందు ఎవరికీ అంత పెద్ద మొత్తం ఇచ్చింది లేదు".

"ఎవరి సంగతో నాకెందుకు? నాకు గిట్టుబాటయ్యే ధర నేను సెప్పాను".

"బాగా ఆలోచించు...ఎనభై వేలిప్పిస్తాను. అప్పటికే పదివేలు ఎక్కువొచ్చినట్టు".

"పైసా తక్కువైనా మాట్టాడొద్దు" జేబులో నుండి బీడితీసి అగ్గిపెట్టె కోసం వెదుక్కుంటూ చెప్పాడు.

"ఇంకోమాట లేదా?" బెదిరింపుగా అడిగాడు చౌదరయ్య.

"ఉండదు. ఇట్టమైతే రాండి! కట్టమైతే పొండి" అగ్గిపెట్టె కోసం లేచాడు.

ఆ ఇద్దరి మధ్య పంచలో జరుగుతున్న సంభాషణ బాణమ్మ చెవిన బడుతూనే వున్నది. మనస్సు పని మీద లగ్నం కావటం లేదు. భర్త పొలం బేరం పెట్టినట్లుగా అనిపించింది.

రైతులు పండించిన పంటలమ్మి రోజులు గడుపుకోవాల్సింది పోయి పొలాలమ్మి బ్రతకాల్సిన గడ్డు రోజులు వచ్చినందుకు తనలో తాను కుమిలిపోసాగింది బాణమ్మ.

ఒకేడు గాకుంటే ఒకేడన్నా పంటలు బాగుండవా, ఆదాయం రాదా అప్పులు దీరవా, ఒడ్డున పడకపోతామా అన్న ఆశ పెట్టుబడి పెట్టిస్తుంది. ఏయేటికాయేడు ఇంకా ఇంకా ఊబిలోకి దిగబడటమే గాని ఒడ్డున పడ్డది లేదు.

రైతులు గొర్రెదాటుగా ప్రత్తికి రేటొస్తుందని ప్రత్తేసి, కాదు మిరపకు ఇంకా రేటొస్తుందని మిరపేసి, కందులకు రేటుంటుందని కందేసి... అయిన కాడికి అప్పులు తెచ్చి అదికాస్తా పురుగు మందులకు, ఎరువులకు బోస్తే ఏ మాత్రం ఫలసాయం చేతికొచ్చింది!

దిగుబడున్న రోజు రేటు పలకదు. రేటున్న రోజు దిగుబడి అంతంత మాత్రం! రైతు ఆశపడటమే గాని రెండు రకాలుగా కలిసొచ్చి బాగుపడ్డది ఎప్పుడు? వ్యవసాయం కూలి పాటన్నా గిట్టక పోతుండె! రైతన్నవాడు రేయింబవళ్లు పంటపొలాల్లో సాగుజేసి శోకాన్ని పండిస్తున్నట్టు అయిపోయింది. క్వింటాళ్లు క్వింటాళ్లు దరిద్రాన్ని దిగుబడి చేసుకొంటున్నట్లు కనిపిస్తుంది.

పుట్టినచోటల్లా అప్పులు తేనూ, పెట్టుబడి పెట్టనూ, ఆ వచ్చిందంతా తిరిగి వడ్డీలకు గట్టనూ! ఈ నాలుగేండ్లలో మూడెకరాలు ముదనష్టమై పోయింది. మిగిలింది రెండెకరాలు. అదీ అమ్ముకొని ఏమయిపోవాలి?

బాణమ్మ కళ్లు తడిమళ్లు అయినాయి.

"ఏందయ్యా! పొలం బేరానికి పెట్టావా?" లోపలకు వచ్చిన భర్తను దీనంగా అడిగింది.

కోటేశ్వరరావు బీడి ముట్టించుకుంటూ ఆమె ప్రశ్నకు వెంటనే సమాధానం చెప్పలేదు. రెండు దమ్ములు గట్టిగా పీల్చాడు. అగ్గిపెట్టె భార్య చేతికిస్తూ కళ్లల్లోకి చూశాడు. తడి కనిపించింది.

"అవసరానికి ఏదోటి...అప్పులోళ్లని ఎన్ని పంటలకని ఆపుతాం. మాట దక్కించుకోలేక పోతే మంచి నీళ్లు పుడతయ్యంటే!" పంచలోకి నడిచాడు.

'నిజమే! అప్పులవాళ్ళు ఇంటిమీదకు ఎగబడి అల్లరి పెడ్తున్నారు. అంత కంటే అప్పుదీరే దారి ఏం వుంది గనక! కంటి తడి ధారలు కట్టి బుగ్గల మీదకు జారకుండా పమిట చెంగుతో కళ్లు అద్దుకుంది బాణమ్మ.

చౌదరయ్య ఒక పట్టాన వదలటం లేదు. కిందా మీద పెట్టి బేరం ఖాయ పర్చుకుని గాని కదిలేటట్లు లేదు. తను కొనటానికే బేరం చేస్తున్నాడేమో అనుకొంటున్నది బాణమ్మ.

ప్రయోజకత్వం అంటే చౌదరయ్యదే! ఊరొచ్చి పట్టుమని పదేళ్లు కాలేదు! పెళ్లాం బిడ్డలతో వస్తూ సిరంజి, నాలుగు మందుబుడ్లు చేత బట్టు కొచ్చాడు. ఉదారంగా రెడ్డిగారి కొస్టంలో కాపురం పెట్టాడు.

ప్రతి చిన్నరోగానికి పట్నంబోయి వందలకు వందలు ఎక్కడ గుమ్మరించ గలం అనుకొని అతనికే బాధేంటో చెప్పుకొని, ఇచ్చిన బిళ్లలు మింగారు. సూది మందు వేయించుకున్నారు. చేతిలో పెట్టినంత పుచ్చుకుంటూ రోగాలకు, రొష్టులకు వైద్యం జేశాడు. ఏం చదివావని అడిగిన వాళ్లు లేరు. తనవల్ల కాదనుకుంటే పట్నం తీసుకెళ్లి పెద్ద డాక్టర్లకి జూపి నయం జేయించేవాడు. కాన్పులేనా, ఆపరేషన్లేనా ఊళ్లో ఎవరికి నలతగా వున్నా అతని సలహామీదనే వైద్యం జరగాలి. ఇటూ అటూ నాలుగురూపాయలు గుంజుకుంటాడని గుసగుసలాడినా అంతకు మించి దారి కనబడలేదు పది మందికీ.

రెడ్డిగారి కొస్టం అమ్మకానికి పెడ్తే చౌదరయ్యే ధరిచ్చి కొనుక్కొన్నాడు. కొస్టం పడేసి పక్కా బిల్డింగ్ కట్టాడు. నాలుగు మంచాలు వేయించి ఆసుపత్రి జేశాడు. ముందు భాగంలో మందులు, ఫ్యాన్సీ వస్తువులు అమ్మే షాపు బెట్టించి బామ్మర్దిని కూర్చోబెట్టాడు. ఊళ్లో నాలుగెకరాల పొలమూ కొన్నాడు.

దశమంతుడికి ఏ వూరయితేనేం, మహర్దశే పడ్తుంది. ఎట్లయితేనేం చౌదరయ్య షాపుకారనిపించుకున్నాడు. పలుకుబడి పెంచుకున్నాడు.

"సరే! నీ మాట ప్రకారమే గానీ..." చివరకు తనే దిగొచ్చాడు.

చౌదరయ్య తన సొంతం కోసమే పొలం బేరం చేసినట్లు అనుకొంది బాణమ్మ.

ఉద్యోగమైతేనేం, వ్యాపారమైతేనేం, కూలినాలయితేనేం, ఎంతో కొంత అందరి పనీ బాగానే వుంది. ఎటోచ్చీ రైతే ఎటూ గాకుండా పోతున్నాడనుకొంది.

"అద్మాన్సు కావాలి".

"అంతా ఒకేసారి తీసుకోరాదూ?"

"పీకలమీది కొచ్చి గాదా అమ్ముకొంటంది. ఇరవై వేలన్నా ముందు సర్దుబాటు జెయ్యి".

కాళ్లు లేకగాదు కాలం కలసిరాకని, కోటేశ్వరరావుతో వ్యవహారం ఆషా మాషీ కాదనుకున్నాడు చౌదరయ్య. ప్రొద్దుటే ప్రయాణమని చెప్పి పదిహేను వేలు చేతిలో పెట్టి వెళ్లాడు.

"ఉన్నది కాస్తా అమ్మితే రేపు పిల్లగతేం కాను?" అడిగింది బాణమ్మ.

కోటేశ్వరరావు మాట్లాడలేదు. రెట్టించి అడిగితే బూతులు కూస్తాడని బాణమ్మకు తెలుసు. ఇప్పుడు తను ఆపగలిగింది ఏముంది?

ఉదయం కోటేశ్వరరావు బట్టలు సంచిలో సర్దుకొని ఊరికి ప్రయాణమయ్యాడు.

"యాడికి?" అనడిగింది బాణమ్మ.

"బెల్లం వున్న తావుకి సీమలు పోవాలగందా?"

"ఇట్టా వూళ్లు తిరగడం ఎప్పుడన్నా వుందా?"

"ఎల్లకాలం ఒకేలాగ ఎట్టాసాగుద్దే! పొట్ట తిప్పలని అందుకుగాదు అనేది?"

వెనకటి రోజుల్లో రైతులు ఇన్ని తిండి గింజలు ముందు పండించుకొని, తర్వాత వానపాటు, గాలివాటం జూసుకుని ఏదో పై పంటలు వేసేవాళ్లు ఆదాయం కోసం, రాబడిమాట ఎట్లావున్నా తిండి గింజలకు లోటు వుండేది కాదు. ఇప్పుడట్లాగాదు వ్యాపారం వంట బట్టించుకుని వేలు గుమ్మరిస్తున్నారు. వ్యవసాయం జూదం మాదిరి అయింది. తిండి గింజలకే ముఖం వాసిపోతున్నారు.

"నిన్నిచ్చిన డబ్బులో ఒక వెయ్యి ఇంటికర్చులకి వుంచుకోండి. మిగతాయి ఆ ఎరువుల కొట్టు గుమస్తా వత్తాడు, దబ్బిచ్చి రశీదు రాయించుకోండి. ఈ నెలాఖరుకల్లా అణాపైసల్తో బాకీ కడ్తామని సెప్పండి. నేవొస్తా మరి". చౌదరయ్య వెంట బయల్దేరుతూ చెప్పాడు కోటేశ్వరరావు.

నాలుగురోజులకు చౌదరయ్య వచ్చాడు. పాతిక వేలు దెచ్చి బాణమ్మ కిచ్చాడు. బ్యాంకీ వాళ్ల బాకీకింద చెల్లు వేయించమని కోటేశ్వరరావు మాటగా చెప్పాడు.

బాణమ్మకు నమ్మశక్యంగా లేదు.

"చౌదరయ్యా! అసలీ డబ్బెక్కడిదీ? ఇంతకీ ఆ మడిసి ఏం పనిజేత్తన్నట్టు?" కలవరపాటుగా ప్రశ్నించింది.

"పిన్నాం! మీ కష్టాలు గట్టెక్కించే పని అనుకో. వారం పది రోజుల్లో వచ్చేస్తాడు. కంగారేం లేదు" చెప్పి వెళ్లాడు.

బాణమ్మ ఆ సమాధానంతో సంతృప్తి పడలేకపోయింది. ఎంతో తప్పనిసరయితే గాని ఒకరోజు ఇల్లు వదలి వుండలేని మనిషి. అన్నం సహించదు. కునుకూ పట్టదు. ఇన్నాళ్లు ఎందుకున్నట్లు?

కోటేశ్వరరావు పది రోజుల తర్వాత వచ్చాడు. మనిషి చిక్కి సగమయ్యాడు.

"ఏందట్టయ్యావు! యాలకింత తినేదారి లేకపోయినాక ఎంతొత్తే మాత్రం ఏం లాభం?"

"ఊరుగాని వూళ్లో అన్నీ ఎట్టా కుదురుతయిలేయే!" తేలిగ్గా తీసుకున్నాడు మాటల్ని.

సంచిలో నుంచి డబ్బు కట్టలు తీసి బాణమ్మకిస్తుంటే తీసుకోను చేతులు వణికాయి. ఒక్కసారిగా అంత డబ్బు చూసి ఎరుగదు. గుండెలో దడ పుట్టుకొచ్చింది.

పొలం అమ్మిన డబ్బుగా తోచడంలేదు. మరి ఏం పనిచేసినందుకు ఇంత డబ్బు ముట్టినట్టు. ఆ డబ్బేంటో, చేసిన పనేంటో బాణమ్మకు అంతుబట్టడంలేదు.

"ఎంత పెద్ద పనిచేసి ఇంత డబ్బు సంపాయించితెచ్చావయ్యా?" - బెరుగ్గా, భయంగానే అడిగింది.

"దోపిడీనో, దొంగతనమో జేసి తెచ్చానని దడుసుకోబాక. నేనేం కాని పని జెయ్యాలా!" కస్సుమన్నాడు కోటేశ్వరరావు.

"లోకం మన గురించి గొప్ప సెప్పుకోకుంటేమానె. లోకువజేసి మాట్టాడకుంటే అంతేచాలు" - సణిగింది బాణమ్మ.

"శంకరయ్యా! బేంకీ కాడికిబోయి మన బాకీ ఇంకా ఎంతుందో లెక్కేయించుకురా. అట్టనే పోతా దారిలో మందులకొట్టు గుమస్తాని బాకీ లెక్క తేల్చుకురమ్మను. ఆ కుటుంబయ్య బాకీ కూడా ఎంతయిందో లెక్క గట్టించుకురా. ఇయ్యాల అన్నీ పైసలయిపోవాల" పురమాయించాడు కొడుక్కి.

బ్యాంకీ బాకీ, మందుల కొట్టు బాకీ, కుటుంబయ్య బాకీ, ఇంకా వూళ్లో చిల్లర మల్లర బాకీలు సాయంత్రానికల్లా అణాపైసల్తో లెక్కతేల్చి డబ్బు చెల్లించాడు కోటేశ్వరరావు.

అన్నీ పోను చేతిలో ఇంకా పన్నెండు వేలు రొక్కం మిగిలింది. మళ్లీ తొలకరికి విత్తనాలు కొనను సరిపోతాయనుకున్నాడు. కొండంత బరువు భుజాల మీది నుంచి దించుకొన్నట్లుగా మనిషి తేలికపడ్డాడు.

"ఏవే! ఈ రోజు మనకు పెద్ద పండగే! రేపు అప్పు దీర్చమని నిలదీసేవాడు లేడు. కొన్నాళ్లన్నా గుండెమీద సెయ్యేసుకుని సుకంగా నిద్రపోతాం"- చిన్న పిల్లాడిలా సంబరపడిపోతూ చెప్పాడు బాణమ్మకు.

ఇదంతా కలా? నిజమా? అన్నట్లుంది బాణమ్మకు. కన్నవారింట అప్పుల మధ్యనే పుట్టింది. వ్యవసాయం, బండచాకిరీ, అగచాట్లు, అప్పుల మధ్యనే పెరిగింది. మెట్టినింటా అప్పుల మధ్యనే కుడికాలు మోపింది. పిల్లల్ని కన్నది. సాకింది.... పెంచి పెద్దజేసింది..... అప్పులతోనే.... అప్పు అన్నమాటే గాని మిగులు అన్నమాట ఇన్నేండ్లలో ఎన్నడూ విన్న పాపాన పోలేదు.

ఒక్కసారిగా వచ్చిపడిన ఆ డబ్బు గురించి రకరకాల సందేహాలు, భయం బాణమ్మను పీడిస్తూనే వున్నాయి.

ఏ వాస్తవం తెలుసుకోవాలని బాణమ్మ మనసు ఆత్రుత పడుతుందో అది కాస్తా వెల్లడికాకుండా దాచడం కోటేశ్వరరావు వల్ల కాలేదు.

సాయంత్రం బాణమ్మ భర్త స్నానానికి నీళ్లు తోడింది. కోటేశ్వరరావు స్నానానికి బోతూ చొక్కా విప్పి భార్య చేతికిచ్చాడు. అప్పుడే ఆ నిజం బాణమ్మ కంటబడింది.

బొడ్డు కుడిప్రక్కన నడుం కట్టుమీదుగా ఆరంగుళాల కత్తికోత, దానికి రెండు ప్రక్కలా జెర్రికాళ్లలా వ్యాపించిన కుట్లు. అది కంటబడుతూనే బాణమ్మ గుండె గుభేలుమంది. కడుపులో వికారంగా దేవినట్లయింది.

"ఓమ్మో! ఆ కత్తికోతేంది, కుట్లేంది? ఏం జేయించుకొచ్చావు?"- గోలగా అరిచింది.

"ఒసే! నీ పుస్తెలకేం డోకాలేదు. ఉత్తినే అరవబాక"- సర్ది చెప్ప బోయాడు.

"నీ వాలకం మొదట్నుంచి నాకు అనుమానంగానే వుంది. కట్టుకొన్నదాని కంట్లో ఇట్టాకారం గొడ్తావా? సంగతేంటో సెప్పు?" నిలదీసింది.

"కళ్లూ, సెవులు, సేతులు, కాళ్లూ మడిసికి రెండున్నట్టే పొట్టలో కూడా కిడ్నీలని వుంటాయంట. అవి సెడి పేణం మీదికొచ్చినోళ్లకు మన అసుమంటోళ్లు ఒకటిత్తే పేణం నిలబడుద్ది. మన ఆరోగ్గేనికి వచ్చే నట్టం ఏం వుండదట. ఎవరో పెద్దింటోళ్లకు

అవసరపడిందని చౌదరయ్య యవ్వారం జేత్తే అమ్మినా..." నింపాదిగా చెప్పాడు కోటేశ్వరరావు.

ఆ మాటలకు బాణమ్మ బిత్తరపోయింది. నిలువెల్లా చెమట పట్టి వణుకు పుట్టింది. మనిషి అవసరానికి ఇట్లా శరీరంలోని అవయవం అమ్ముకోవటం గురించి ఇంతకు ముందెన్నడూ వినలేదు.

"కాయకట్టంజేసి కాయలో, పండ్లో, గింజలో పండించి అమ్ముకొని బతకాల్సినోళ్లం. ఇట్టా వంట్లో అవయవాల్ని అమ్ముకొని బతకాల్సిన సెడ్డ రోజులు దాపురించినయ్యా?" మొగుణ్ణి పట్టుకొని బాణమ్మ గొల్లుమంది.

"ఊరుకోయే! ఏళ్ల తరబడి సేద్దెం జేత్తన్నాం. మనం పండించిన పంటకు మనం ధర గట్టే దారిలా! ఎవడో ధర గడ్తాడు. మాకు గిట్టదని సెప్పేది లేదు. అమ్మం పొమ్మనే బెట్టులేదు. అయిన కాడికే ధారపోశాం... కాని ఇయ్యాల... నాకు నేను లచ్చ రూపాయల ధర గట్టా!... నిలబెట్టా! అమ్ముకో గలిగినా...ఇంత కాలానికి ఒక్క వస్తువన్నా రేటు గట్టి గిట్టుబాటు జేసుకొన్నా... అందుకు ఎంతో సంతోసంగుంది!" ఉద్వేగంతో చెప్పాడు.

"ఆడి మొదలార! చౌదరయ్య దబ్బాశ పెట్టి ఇట్టా కొంపలు కూల్చదం మొదలు పెట్టాడా"?- శాపనార్థాలు పెట్టసాగింది.

"ఊరుకోయే! పది రూపాయలు తింటేనేం! వాడి పుణ్యాన అప్పులనుంచి బయటపడ్డాం. దీని సిగదరగ... సెట్టు ఏటికో కాపుకాసినట్టు, వంట్లో కూడా మళ్లీ మళ్లీ అవయవాలు పుట్టుకొచ్చే ఇదాయకం వుంటే బాగుంటది. ఆ మట్టిలో బోసేదంతా వంటికి పట్టిస్తే మాబాగా గిట్టుబాటవుతుందే!" - ఫకాల్న నవ్వేదు కోటేశ్వరరావు.

బాణమ్మకు మొగుడి నవ్వు మొదలు తెగిన మర్రిచెట్టు ఆకుల గలగల శబ్దం లాగ ధ్వనించింది. తుపాను గాలికి హోరెత్తుతున్న సరివితోపు ఆక్రోశం లాగ వినిపించింది.

పెళ్లీడుకొచ్చిన పిల్లని ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టి పంపేదారి లేకుండా పోయిందని కుమిలిపోతున్న బాణమ్మ మనస్సులో అప్పుడే ఒక కొత్త ఆలోచన పుట్టుకొచ్చింది.

ఈ న్యాయం!- ఉండునా ప్రశ్నకు రూపం

(రచన మాస పత్రిక, జులై 2005)